

The role of Spiritual and Cultural Intelligence in Predicting Students' Strategic Thinking

Bitā Bemanian¹, Nasibeh Majdi², Zahra Lari Gol³, Meysam Sadeghi^{4*}

1- Master Student, Clinical Psychology, West Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Orcid:0000-0003-2341-2895

2- Master of Psychology, Department of Psychology, Ghods City Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran. Orcid: 0000-0003-2541-1036

3- PhD in Educational Psychology, Department of Psychology, Technical and Vocational, Birjand, Iran. Orcid:0000-0002-0127-5298

4- Assistant Professor of Measurement, Department of Cognitive Psychology, Institute for Cognitive Science Studies, Tehran, Iran. Orcid: 0000-0002-5406-4574

* **Corresponding author:** Assistant Professor of Measurement, Department of Cognitive Psychology, Institute for Cognitive Science Studies, Tehran, Iran .

Email: m.sadeghi@icss.ac.ir

Received: 21 May 2022

Revised: 17 Oct 2022

Accepted: 4 Nov 2022

Abstract

Introduction: Due to the importance of strategic thinking, identifying and strengthening the factors affecting it seems necessary. Therefore, the present study was conducted to examine the role of spiritual and cultural intelligence in predicting students' strategic thinking.

Methods: The present study was a descriptive correlation. The study population consisted of all students working in the Science and Technology Park and technology units affiliated with the South Khorasan Science and Technology Park in 2019. 144 students were selected based on the Gujrasi and Morgan table by available sampling method and the King Spiritual Intelligence Questionnaire. (2008), cultural intelligence of Ang et al. (2004), and Goldman Strategic Thinking (2006). In data analysis, the Pearson correlation test and multiple regression with SPSS software version 22 were used at a significant level ($p < 0.05$).

Results: The results showed a significant relationship between the components of spiritual intelligence and cultural intelligence with students' strategic thinking ($P < 0.01$). Based on the regression results, spiritual intelligence predicted 52.7% and cultural intelligence components predicted 46.7% of the variance of students' strategic thinking ($P < 0.01$).

Conclusions: According to the results of this research, it can be said that through spiritual and cultural intelligence, students' strategic thinking can be predicted; therefore, it is necessary for those in charge of the educational system to pay special attention to the role of students' spiritual and cultural intelligence in strategic thinking.

Keywords: Spiritual intelligence, Cultural intelligence, Strategic thinking, Students.

نقش هوش معنوی و فرهنگی در پیش‌بینی تفکر راهبردی دانشجویان

بیبا بمانیان^۱، نسیمه مجدی^۲، زهرا لاری گل^۳، میثم صادقی^{۴*}

۱- دانشجوی کارشناسی ارشد، روانشناسی بالینی، واحد تهران غرب، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Orcid: ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۲۳۴۱-۲۸۹۵

۲- کارشناسی ارشد روانشناسی، گروه روانشناسی، واحد شهر قدس، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران. Orcid: ۰۰۰۰-۰۰۰۳-۲۵۴۱-۱۰۳۶

۳- دکترای روانشناسی تربیتی، گروه روانشناسی، دانشگاه فنی و حرفه‌ای، بیرجند، ایران. Orcid: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۰۱۲۷-۵۲۹۸

۴- استادیار سنجش و اندازه‌گیری، گروه روانشناسی شناختی، موسسه آموزش عالی علوم شناختی، تهران، ایران. Orcid: ۰۰۰۰-۰۰۰۲-۵۴۰۶-۴۵۷۴

*نویسنده مسئول: میثم صادقی: استادیار سنجش و اندازه‌گیری، گروه روانشناسی شناختی، موسسه آموزش عالی علوم شناختی، تهران، ایران.
ایمیل: m.sadeghi@icss.ac.ir

تاریخ پذیرش: ۱۴۰۱/۸/۱۳

تاریخ بازبینی: ۱۴۰۱/۷/۲۵

تاریخ دریافت: ۱۴۰۱/۲/۳۱

چکیده

مقدمه: با توجه به اهمیت تفکر راهبردی، شناسایی و تقویت عوامل مؤثر بر آن ضروری به نظر می‌رسد؛ بنابراین مطالعه حاضر با هدف نقش هوش معنوی و فرهنگی در پیش‌بینی تفکر راهبردی دانشجویان انجام شد.

روش کار: مطالعه حاضر توصیفی توصیفی-همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی دانشجویان مشغول به فعالیت در پارک علم و فناوری و واحدهای فناور وابسته به پارک علم و فناوری خراسان جنوبی در سال ۱۳۹۸ بودند، ۱۴۴ نفر دانشجوی بر اساس جدول گجرسی و مورگان به شیوه نمونه‌گیری در دسترس بر اساس ملاک ورود و خروج انتخاب و به پرسش‌نامه‌های هوش معنوی کینگ (۲۰۰۸)، هوش فرهنگی آنگ و همکاران (۲۰۰۴) و تفکر راهبردی گلدمن (۲۰۰۶) پاسخ دادند. در تحلیل داده‌ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با نرم‌افزار SPSS نسخه ۲۲ در سطح معنی‌داری ($p < 0.05$) استفاده شد.

یافته‌ها: نتایج نشان داد که بین مؤلفه‌های هوش معنوی و فرهنگی با تفکر راهبردی دانشجویان رابطه معنادار وجود داشت ($P < 0.01$). بر اساس نتایج رگرسیون، هوش معنوی، ۵۲/۷ درصد و مؤلفه‌های هوش فرهنگی ۴۶/۷ درصد از واریانس تفکر راهبردی دانشجویان را پیش‌بینی کردند.

نتیجه‌گیری: با توجه به نتایج این پژوهش می‌توان گفت که از طریق هوش معنوی و فرهنگی می‌توان تفکر راهبردی دانشجویان را پیش‌بینی نمود، بنابراین لازم است متصدیان نظام آموزشی به نقش هوش معنوی و فرهنگی دانشجویان در تفکر راهبردی توجه ویژه داشته باشند.

کلیدواژه‌ها: هوش معنوی، هوش فرهنگی، تفکر راهبردی، دانشجویان.

مقدمه

متفکران و محققان بسیاری تلاش کرده‌اند تا از نگاه خود تعریف مشخصی برای آن ارائه کنند و یک مدل منطقی برای سنجش قابلیت تفکر راهبردی ارائه نمایند [۲]. تفکر راهبردی مهارتی ذهنی است که با افزایش توان تحلیل و تصمیم‌گیری راهبردی، بر نتایج کلیدی عملکرد تأثیر اساسی دارد [۳]. تفکر راهبردی ابزاری است که به افراد کمک می‌کند تا فرصت‌های جدید را خلق نمایند و دارای

تفکر و مهارت درست اندیشیدن از جمله مسائل مهمی است که از دیرباز ذهن اندیشمندان مختلفی را به خود مشغول کرده است و اکنون پرورش مهارت‌های مختلف تفکر یکی از اساسی‌ترین اهداف آموزشی است، تفکر انواع متفاوتی دارد که یکی از مهم‌ترین آن تفکر راهبردی (Strategic Thinking) است [۱]. با ظهور مفهوم تفکر راهبردی،

چهار مؤلفه شامل تفکر مفهومی (تفکر خلاق، استدلال استقرایی، ریسک‌پذیری، تفکر جانبی)، تفکر سیستمی (سلسله مراتب سازمانی، ارتباط محیطی، کل‌نگری)، آینده‌نگری (پیش‌بینی، پیشگویی، تصویرپردازی، آینده پژوهی) و فرصت‌طلبی هوشمندانه (عدم اطمینان محیطی، عدم تقارن اطلاعات، منحصر بودن دارایی‌ها، تبادل اطلاعات) هست [۴]. فقدان تفکر راهبردی در آموزش عالی کشورهای در حال توسعه، آنان را از بهره‌برداری فرصت‌های جدید محروم می‌سازد [۵]، لذا مجهز شدن مدیران و دانشجویان نظام آموزش عالی به رویکرد راهبردی، ضروری و بلکه حیاتی به نظر می‌رسد [۶].

تفکر راهبردی در استمرار بقا و پیشرفت در محیط متغیر و پویای امروزی نقش بسیار مهمی را بازی می‌نماید و تحت تأثیر عوامل متعدد از جمله هوش معنوی (Spiritual intelligence) و فرهنگی (Cultural intelligence) است. هوش معنوی عاملی شناختی انگیزشی است که مجموعه‌ای از مهارت‌های سازگاری و منابع حل مسئله را شامل می‌شود که دستیابی به هدف را سهولت می‌بخشد [۷]. به عبارتی دیگر هوش معنوی ظرفیتی است که می‌تواند موجب افزایش انطباق‌پذیری فرد در زندگی شود [۸]. افراد دارای هوش معنوی بدون شک از نظر روان‌شناختی افرادی سالم هستند و می‌توانند رویدادهای زندگی‌شان را کنترل کنند و کسانی که رویدادها به‌ویژه افکار و عقاید خود را کنترل و به صورت مثبت تعبیر می‌کنند سلامت بیشتری دارند؛ زیرا این شیوه تفکر فرد است که کیفیت زندگی‌اش را تعیین می‌کند [۹]. نتایج پژوهشی نشان داد دانشجویان از نظر هوش معنوی و مؤلفه‌های آن (به جز بسط حالت هوشیاری) در وضعیت نسبتاً بالا قرار دارند ولی از سطح کفایت مطلوب فاصله دارند [۱۰]. مطالعات از ارتباط هوش معنوی با تفکر انتقادی [۱۱-۱۲]، رابطه معنویت در محیط کاری و تفکر استراتژیک کارکنان [۱۳-۱۴] و نقش میانجی تفکر راهبردی در رابطه بین هوش معنوی با خودکارآمدی کارآفرینانه [۱۵] حکایت دارد.

هوش فرهنگی به عنوان استعداد به‌کارگیری مهارت و توانایی در محیط‌های مختلف و درک مطلوب تنوعات فرهنگی، ارزش‌ها، تعقل‌گرایی و درک انسان‌ها در بستر فرهنگ و تفاوت رفتاری تعریف شده است [۱۶]. هوش فرهنگی به افراد کمک می‌کند راهبردهای مناسبی را اتخاذ کنند تا عملکرد بهتری داشته و انسجام اجتماعی بین فرد و

محیط کار وی برقرار شود، توانایی افراد را برقراری ارتباط و همکاری انگیزشی تسهیل کرده و رفتارهایی را در چهارچوب گفتگو برمی‌انگیزد که سازگاری رفتاری را موجب می‌شود [۱۷]. هوش فرهنگی به افراد اجازه می‌دهد تا تشخیص دهند دیگران چگونه فکر می‌کنند و چگونه به الگوهای رفتاری پاسخ می‌دهند، در نتیجه موانع ارتباطی بین فرهنگی را کاهش و به افراد قدرت مدیریت تنوع فرهنگی می‌دهد. این نوع هوش با تمرکز بر قابلیت‌های خاصی که برای روابط شخصی باکیفیت و اثربخش در شرایط فرهنگی مختلف لازم است، بر جنبه‌ای دیگر از هوش شناختی تمرکز دارد [۱۸]. یافته‌های پژوهش بر روی دانشجویان نشان داد که ۳۹/۶ درصد پاسخگویان میزان هوش فرهنگی شان در حد متوسط، ۱۹/۲۸ درصد پایین و حدود ۴۱/۶۶ درصد نیز بالا است [۱۹]. در مطالعات رابطه بین تفکر راهبردی باهوش هیجانی و هوش فرهنگی (به‌جز مؤلفه انگیزش هوش فرهنگی) [۲۰]، رابطه معنی‌دار بین مهارت قدرت تفکر استراتژیک و هوش فرهنگی مدیران مدارس [۲۱] تأیید شده است.

در دنیای امروز فلسفه تفکر راهبردی که توسعه و ترویج روحیه فرصت‌یابی است، از اهمیت ویژه‌ای برخوردار است، زیرا بدون این تفکر، تلاش برای دستیابی به راهبردهای تدوین شده اثر بخش نخواهد بود [۲۲]. همچنین اهمیت جایگاه مدیران در نظام آموزشی کشور و نیز تهدیدات و مخاطرات ناشی از تغییرات محیطی پیش روی مؤسسات آموزشی، لزوم نهادینه شدن تفکر راهبردی را به عنوان ضرورتی انکارناپذیر در جهت تحقق اهداف نظام آموزشی را مطرح ساخته است، لذا این توانایی راهبردی می‌تواند به مدیران کمک نماید که بتوانند وقایع آینده را درک، تشخیص، پیش‌بینی و کنترل نمایند و به جای آنکه تحت تأثیر تغییرات قرار بگیرند، تغییرات آتی را تحت تأثیر خود قرار دهند [۲۳]، لذا توانایی تفکر راهبردی به عنوان یکی از توانمندی‌های اصلی مدیران و رهبران دارای عملکرد مطلوب به شمار می‌رود. بنابراین با توجه به اهمیت تفکر راهبردی، شناسایی و تقویت عوامل مؤثر بر آن ضروری به نظر می‌رسد. از سویی به نظر می‌رسد که توجه به تفکر راهبردی در جامعه کنونی ما آنچنان که باید مورد توجه قرار نگرفته است؛ در حالی که این نوع سبک تفکر، که لازمه رشد و توسعه راهبردهای تفکر‌سازنده است، از مدارس و دانشگاه‌ها، یعنی قبل از ورود به اجتماع و سازمانها آغاز می‌شود

بیبا بمانیان و همکاران

۲۰ سؤالی را طراحی که چهار مؤلفه دانش یا شناخت (سؤالات ۱ تا ۶)، راهبرد یا فراشناخت (سؤالات ۷ تا ۱۰)، انگیزش (سؤالات ۱۱ تا ۱۵) و رفتار (سؤالات ۱۶ تا ۲۰) را بر روی طیف لیکرت خیلی کم (نمره ۱) تا خیلی زیاد (نمره ۵) می‌سنجد. حداقل نمره ۲۰ و حداکثر ۱۰۰ و نمره برش ۶۰ هست، لذا نمرات بالاتر نشان‌دهنده هوش فرهنگی بالاتر هست. در مطالعه آنگ و همکاران، روایی سازه تأیید و میزان پایایی برای مؤلفه‌های فراشناخت ۰/۷۰، شناخت ۰/۸۶، انگیزشی ۰/۷۶، رفتاری ۰/۸۳ و پایایی کل ۰/۸۱ به دست آمد [۲۸]. در مطالعه کمالیان و همکاران، روایی به روش صوری و تحلیل عامل تأییدی تعیین شد و پایایی کل به روش آلفای کرونباخ ۰/۸۵ به دست آمد و نتایج حاصل از باز آزمایشی به فاصله ۱۵ روز بیانگر همبستگی ۰/۷۹ بود [۲۹].

مقیاس تفکر راهبردی: Goldman (۲۰۰۶) این مقیاس ۲۲ سؤالی را طراحی که چهار مؤلفه تفکر مفهومی (سؤالات ۱، ۲، ۳، ۴، ۶)، تفکر سیستمی (سؤالات ۸، ۱۱، ۱۶، ۱۷، ۱۹، ۲۲)، فرصت‌طلبی هوشمندانه (سؤالات ۷، ۹، ۱۲، ۱۳، ۱۸، ۲۰) و آینده‌نگری (سؤالات ۵، ۱۰، ۱۴، ۱۵، ۲۱) را طیف لیکرت کاملاً مخالفم نمره یک تا کاملاً موافقم نمره پنج می‌سنجد. حداقل نمره ۲۲ و حداکثر ۱۱۰ و نمره برش ۶۶ هست، لذا نمرات بالاتر نشان‌دهنده تفکر راهبردی بالاتر هست. روایی همگرا و روایی واگرایی پرسش‌نامه تفکر راهبردی توسط گلدمن به ترتیب ۰/۷۵ و ۰/۳۲ گزارش شده است و پایایی به روش آلفای کرونباخ ۰/۹۸ به دست آمد [۳۰]. در پژوهش افراسیابی روایی محتوای پرسشنامه توسط اساتید و متخصصان تأیید گردیده است و پایایی پرسشنامه از طریق محاسبه آلفای کرونباخ، ۰/۸۶۱ تعیین گردید [۲۰].

برای جمع‌آوری داده‌های پژوهش، از روش میدانی بر اساس پرسش‌نامه استفاده شد. بدین منظور پرسشنامه‌های پژوهش توسط آزمودنی‌ها تکمیل شدند؛ و از آن‌ها خواسته شد با توجه به این که این پرسش‌نامه‌ها به‌طور کلی و نه فردی، تحلیل می‌گردند به‌طور صادقانه به پرسش‌نامه پاسخ دهند. در این پژوهش تمامی اصول اخلاقی مرتبط از جمله محرمانه بودن پرسشنامه‌ها، رضایت آگاهانه شرکت‌کنندگان در پژوهش و اختیار خروج از پژوهش رعایت شده است؛ و به آزمودنی‌ها اطمینان داده شد که پاسخ‌های آن‌ها صرفاً جهت کار پژوهشی بوده و بدون نام و نام خانوادگی و به‌صورت محرمانه در نزد پژوهشگر باقی می‌مانند. لازم به ذکر است که پژوهش حاضر دارای

[۲۴]. از این رو مطالعه حاضر با هدف نقش هوش معنوی و فرهنگی در پیش‌بینی تفکر راهبردی دانشجویان انجام شد و به دنبال پاسخ به این سؤال است که آیا هوش معنوی و فرهنگی، توانایی پیش‌بینی تفکر راهبردی دانشجویان را دارند؟

روش کار

پژوهش حاضر توصیفی-همبستگی بود. جامعه پژوهش شامل تمامی دانشجویان مشغول به فعالیت در پارک علم و فناوری و واحدهای فناور وابسته به پارک علم و فناوری خراسان جنوبی در بازه زمانی اردیبهشت تا تیرماه ۱۳۹۸ بودند (۲۴۰ نفر که از این تعداد ۹۰ نفر در ۳۰ تیم مستقر در داخل پارک علم و فناوری و ۱۵۰ نفر دیگر در قالب ۵۰ تیم خارج از پارک علوم و فناوری بودند)؛ که بر اساس جدول Krejcie & Morgan، [۲۵] از بین افراد واجد شرایط که داوطلب مشارکت در پژوهش بودند، ۱۴۴ نفر دانشجو به شیوه نمونه‌گیری در دسترس انتخاب شدند. معیار ورود به تحقیق شامل داشتن رغبت به تکمیل پرسش‌نامه و رضایت آگاهانه بود، اما معیار خروج نیز ناقض بودن پرسشنامه و عدم رضایت آگاهانه بود. ابزار گردآوری اطلاعات شامل پرسش‌نامه‌های زیر بودند:

مقیاس هوش معنوی: King (۲۰۰۸) این مقیاس ۲۴ سؤالی را ساخته که چهار خرده مقیاس تفکر انتقادی وجودی (۷، ۱۱، ۱۵، ۱۹، ۲۳)، تولید معنای شخصی (۱، ۳، ۵، ۹، ۱۳، ۱۷، ۲۱)، آگاهی متعالی (۲، ۲۰، ۲۲، ۱۸، ۱۴، ۱۰، ۲۶)، توسعه حالت هوشیاری (۲۴، ۱۶، ۱۲، ۴۸) را در مقیاس پنج‌درجه‌ای لیکرت (کاملاً نادرست=۱؛ کاملاً نادرست=۵) می‌سنجد. دامنه نمرات بین ۲۴ تا ۱۲۰ و نمره برش ۷۲ قرار دارد و نمرات بالاتر نشان‌دهنده هوش معنوی بیشتر هست. در مطالعه کینگ، پایایی مقیاس از روش آلفای کرونباخ ۰/۹۲ و پایایی از طریق تنصیف ۰/۹۱ به دست آمد، همچنین در بررسی اعتبار هر یک از زیر مقیاس‌ها نیز به ترتیب آلفای کرونباخ برای زیر مقیاس تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی، توسعه حالت هوشیاری مقدار ۰/۷۸، ۰/۷۸، ۰/۸۷، ۰/۹۱ به دست آمده است [۲۶]. در مطالعه رقیبی و همکاران، روایی محتوایی تأیید و پایایی کل به روش ضریب آلفای کرونباخ ۰/۸۹ و ضریب اعتبار آن از طریق باز آزمایشی در یک نمونه ۷۰ نفری در فاصله زمانی دو هفته ۰/۶۷ محاسبه شد [۲۷]. مقیاس هوش فرهنگی: Ang و همکاران (۲۰۰۴) این مقیاس

یافته ها

در این بخش ابتدا اطلاعات دموگرافیک (جنسیت، تحصیلات و گروه تحصیلی) شرکت کنندگان در پژوهش در جدول ۱. ارائه می شود.

کد اخلاق Ir.Bums.REC.1398.086 از کمیته‌ی اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی بیرجند می باشد. در تحلیل داده ها از آزمون همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه با نرم افزار SPSS نسخه ۲۲ در سطح معنی داری ($p < 0.01$) استفاده شد.

جدول ۱. اطلاعات دموگرافیک شرکت کنندگان در پژوهش

متغیر	سطح	فراوانی (درصد)
جنس	دختر	۴۶ (۳۲/۶)
	پسر	۹۷ (۶۷/۴)
تحصیلات	کارشناسی	۸۹ (۶۱/۸)
	کارشناسی ارشد	۳۲ (۲۲/۲)
	دکتری	۲۳ (۱۶)
گروه	علوم مهندسی	۸۴ (۵۸/۳)
	علوم انسانی	۴۰ (۲۷/۷)
	علوم پایه	۱۱۴ (۹/۷)
	کشاورزی	۶ (۴/۲)

در جدول ۲. یافته های توصیفی متغیرهای پژوهش و ضرایب همبستگی بین متغیرهای پژوهش گزارش شده است.

نتایج اطلاعات دموگرافیک نشان می دهد بیشتر گروه نمونه (۶۷/۴ درصد) را پسران، دانشجویان کارشناسی (۶۱/۸ درصد) و گروه مهندسی (۵۸/۳ درصد) تشکیل می دهند.

جدول ۲. یافته های توصیفی و ضرایب همبستگی بین هوش فرهنگی و هوش معنوی با تفکر راهبردی

متغیرها	انحراف معیار ± میانگین	۱	۲	۳	۴	۵	۶	۷	۸	۹	۱۰	۱۱
۱- دانش	۴/۴۸ ± ۲۰/۰۴	۱										
۲- فراشناخت	۱/۴۷ ± ۱۱/۹۶	۰/۲۷**	۱									
۳- انگیزش	۲/۴۱ ± ۱۴/۳۸	۰/۵۹**	۰/۲۷**	۱								
۴- رفتار	۳/۰۳ ± ۱۶/۴۰	۰/۶۵**	۰/۲۵**	۰/۴۹**	۱							
۵- هوش فرهنگی	۹/۱۳ ± ۶۲/۷۷	۰/۹۱**	۰/۴۵**	۰/۷۶**	۰/۸۲**	۱						
۶- تفکر انتقادی وجودی	۳/۳۷ ± ۱۹/۹۸	**۰/۵۷	**۰/۲۱	**۰/۵۰	**۰/۴۶	**۰/۶۰	۱					
۷- تولید معنای شخصی	۳/۵۵ ± ۱۳/۳۲	**۰/۶۳	**۰/۲۴	**۰/۵۲	**۰/۶۴	**۰/۷۰	۰/۴۹**	۱				
۸- آگاهی متعالی	۳/۶۳ ± ۲۱/۳۱	۰/۱۹*	**۰/۳۵	۰/۱۵۸*	**۰/۲۷	**۰/۲۸	۰/۱۹*	۰/۱۶*	۱			
۹- توسعه حالت هوشیاری	۳/۵۲ ± ۱۵/۵۴	**۰/۶۲	**۰/۲۵	**۰/۵۴۷	**۰/۷۲	**۰/۷۳	۰/۵۱**	۰/۶۴**	۰/۲۹**	۱		
۱۰- هوش معنوی	۱۰/۳۲ ± ۷۰/۱۵	**۰/۶۸	**۰/۳۶	**۰/۵۹	**۰/۷۱	**۰/۷۹	۰/۷۳**	۰/۷۸**	۰/۵۷**	۰/۸۳۶**	۱	
۱۱- تفکر راهبردی	۵/۲۰ ± ۴۱/۰۱	**۰/۵۹	**۰/۳۴	**۰/۵۲	**۰/۶۰	**۰/۶۸	۰/۵۱**	**۰/۶۰	**۰/۳۳	**۰/۶۶	**۰/۷۲	۱

**معنی داری در سطح ۰/۰۱

بی‌تایم‌بانیان و همکاران

هوش معنوی و هوش فرهنگی، از آزمون رگرسیون چندگانه استفاده شد. برای بررسی استقلال باقی مانده‌ها از آماره دوربین-واتسون استفاده شد. با توجه به اینکه مقدار آن برای عوامل هوش معنوی (۱/۷۳) و عوامل هوش فرهنگی (۱/۶۴) در فاصله ۱/۵ تا ۲/۵ قرار دارد می‌توان گفت پیش فرض استقلال باقی مانده‌ها رعایت شد. برای بررسی وجود همخطی چندگانه بین متغیرهای پیش‌بین از شاخص تورم واریانس (VIF) استفاده شد، که با توجه به نتایج بدست آمده انحرافی از مفروضه همخطی چندگانه مشاهده نشد ($VIF < 5$).

بر اساس نتایج بدست آمده از جدول ۲ تمامی ضرایب همبستگی محاسبه شده بین هوش فرهنگی و هوش معنوی با تفکر راهبردی مثبت و معنی‌دار بود ($p < 0.01$)؛ مثبت بودن رابطه خطی بدین معنا است که با افزایش متغیر پیش‌بین، روند افزایش متغیر ملاک نیز افزایش خواهد بود و با کاهش متغیر پیش‌بین، روند متغیر ملاک نیز کاهش خواهد بود. بنابراین با افزایش مولفه های هوش فرهنگی و هوش معنوی، میزان تفکر راهبردی نیز افزایش خواهد بود. به منظور پیش‌بینی تفکر راهبردی دانشجویان از طریق

جدول ۳. تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی تفکر راهبردی از طریق هوش معنوی

مدل	VIF	B	SE	Beta	t	p-value	R	مجذور تعدیل شده R	F	p-value
ثابت		۱۷/۲۸	۲/۳۱		۷/۷۱۶	۰/۰۰۱	۰/۷۳	۰/۵۲	۴۰/۸۳	۰/۰۰۱
دانش	۱/۱۵	۰/۲۶	۰/۱۰	۰/۱۶	۲/۴۳۷	۰/۰۱۶				
فراشناخت	۱/۵۰	۰/۳۷	۰/۱۱	۰/۲۵	۳/۳۰۸	۰/۰۰۱				
انگیزش	۱/۲۶	۰/۲۰	۰/۰۸	۰/۱۴	۲/۳۹	۰/۰۱۸				
رفتار	۱/۴۹	۰/۵۵	۰/۱۱	۰/۳۷	۴/۶۵	۰/۰۰۱				

هوش معنوی به شکل مثبت و معنی‌داری تفکر راهبردی دانشجویان را پیش‌بینی می‌کند. معادله استاندارد پیش‌بینی را باید با متغیرهایی در نظر گرفت که نقش معناداری در مدل دارند و متغیرهایی که تاثیر معنادار بر مدل ندارند از معادله رگرسیون حذف می‌شود. معادله پیش‌بینی تفکر راهبردی از طریق هوش معنوی به شکل زیر است:

$$\hat{Y} = 0.26 * X1 + 0.38 * X2 + 0.21 * X3 + 0.55 * X4 + 17.28$$

که در آن Y متغیر تفکر راهبردی و X1، X2، X3 و X4 به ترتیب مولفه های تفکر انتقادی وجودی، تولید معنای شخصی، آگاهی متعالی و توسعه حالت هوشیاری می‌باشند

در جدول ۳ مقدار F بدست آمده (۴۰/۸۳) برای مدل رگرسیونی معنادار بود ($p < 0.01$)؛ یعنی حداقل یکی از متغیرهای پیش‌بین با متغیر ملاک رابطه معنادار دارد. مقدار مجذور R تعدیل شده برابر با ۰/۵۲ به دست آمد که نشان داد مولفه های هوش معنوی، ۵۲ درصد از واریانس تفکر راهبردی را تبیین می‌کنند. مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) برای تفکر انتقادی وجودی ($p < 0.05$)، ($\beta = 0.169$)، تولید معنای شخصی ($p < 0.01$)، ($\beta = 0.256$)، آگاهی متعالی ($p < 0.05$)، ($\beta = 0.145$) و توسعه حالت هوشیاری ($p < 0.01$)، ($\beta = 0.375$) است. لذا نتیجه گرفته شد که

جدول ۴. تحلیل رگرسیون چندگانه برای پیش‌بینی تفکر راهبردی از طریق هوش فرهنگی

مدل	VIF	B	SE	Beta	t	p-value	R	مجذور تعدیل شده R	F	p-value
ثابت		۱۴/۵۰	۲/۹۴		۴/۹۳	۰/۰۰۱	۰/۶۹	۰/۴۶	۳۲/۳۲	۰/۰۰۱
دانش	۱/۲۵	۰/۲۷	۰/۱۰	۰/۲۳	۲/۶۵	۰/۰۰۹				
فراشناخت	۱/۲۳	۰/۵۳	۰/۲۲	۰/۱۵	۲/۲۷	۰/۰۱۹				
انگیزش	۱/۴۶	۰/۲۹	۰/۱۶	۰/۱۸	۲/۳۴	۰/۰۲۱				
رفتار	۱/۴۷	۰/۵۴	۰/۱۴	۰/۳۱	۳/۸۳	۰/۰۰۱				

در جدول ۴ مقدار F بدست آمده (۳۲/۳۲) برای مدل رگرسیونی معنادار بود ($p < 0/01$)؛ یعنی حداقل یکی از متغیرهای پیش بین با متغیر ملاک رابطه معنادار دارد. مقدار مجذور R تعدیل شده برابر با ۰/۴۶ به دست آمد که نشان داد مولفه‌های هوش فرهنگی، ۴۶ درصد از واریانس تفکر راهبردی را تبیین می کنند. مقدار ضریب رگرسیونی استاندارد شده (Beta) برای دانش ($\beta = 0/238, p < 0/01$)، فراشناخت ($\beta = 0/182, p < 0/05$)، انگیزش ($\beta = 0/153, p < 0/05$) و رفتار ($\beta = 0/317, p < 0/01$) است. لذا نتیجه گرفته شد که هوش فرهنگی به شکل مثبت و معنی داری تفکر راهبردی دانشجویان را پیش بینی می کند. معادله استاندارد پیش بینی را باید با متغیرهایی در نظر گرفت که نقش معناداری در مدل دارند و متغیرهایی که تاثیر معنادار بر مدل ندارند از معادله رگرسیون حذف می شود. معادله پیش بینی تفکر راهبردی از طریق هوش فرهنگی به شکل زیر است:

$$\hat{Y} = 0.27 * X1 + 0.54 * X2 + 0.29 * X3 + 0.54 * X4 + 14.51$$

که در آن Y متغیر تفکر راهبردی و X1، X2، X3 و X4 به ترتیب مولفه های دانش، فراشناخت، انگیزش و رفتار می باشند.

بحث

مطالعه حاضر با هدف نقش هوش معنوی و فرهنگی در پیش بینی تفکر راهبردی دانشجویان انجام شد. نتایج نشان داد بین هوش معنوی با تفکر راهبردی ارتباط مستقیم و معنی داری وجود داشت؛ و مؤلفه‌های هوش معنوی به شکل مثبت و معنی داری تفکر راهبردی دانشجویان را پیش بینی می کنند؛ یعنی هرچه قدر هوش معنوی افزایش یابد، تفکر راهبردی افزایش می یابد. در زمینه نتیجه به دست آمده مطالعه ای ناهمسو یافت نشد، اما با یافته‌های مطالعات پیشین در این زمینه همسو است. به طور مثال مطالعه صالحی، نشان داد که رابطه‌ای معناداری بین هوش معنوی و تفکر انتقادی دانشجویان در دوران کرونا وجود داشت [۱۲]. همچنین پژوهشی بهلولی و همکاران، نشان داد که بین معنویت محیط کار و تفکر استراتژیک کارکنان شرکت تراکتورسازی تبریز رابطه معنی داری وجود دارد [۱۴]. در همین راستا نتایج مطالعه لاری گل و همکاران، نشان داد که تفکر راهبردی نقش میانجی در رابطه بین هوش معنوی با خودکارآمدی کارآفرینانه دانشجویان دارد [۱۵]. در تبیین یافته فوق می توان گفت که هوش معنوی موجب معنادار نمودن زندگی

می شود تا جایی که رفتارهای عقلانی و منطقی و اعتماد به دیگران بر اساس اصل احترام متقابل و برابری بروز کند؛ بنابراین، می توان گفت هوش معنوی بالا، موجبات شکل گیری یک حس اعتماد و زندگی سالم و منطقی را در فرد فراهم آورده و افراد را به گونه ای آگاه و هدفمند در جهت تعالی آن سوق می دهند [۳۱]. همچنین بخش محوری هوش معنوی پرسشگری و تحلیل است، مؤلفه‌هایی که اساس تفکر راهبردی را نیز شکل می دهند، زیرا تفکر راهبردی، عبارت است از تحلیل فرصت‌ها و مشکلات با نگاهی وسیع و فهم تأثیر بالقوه‌ای که اعمال و اقدام‌ها می تواند بر یکدیگر داشته باشد. متفکران راهبردی آنچه می تواند باشد را به تصویر می کشند و نگاهی کلی نگر به چالش‌ها و موضوعات روزمره دارند [۳۲]. بر این اساس، در تفکر راهبردی متفکر می کوشد مباحث را به دقت تجزیه و تحلیل کند، شواهد و مدارک معتبر را جستجو کند تا به نتیجه نهایی دست یابد.

نتایج دیگر این مطالعه نشان داد که بین هوش فرهنگی با تفکر راهبردی ارتباط مستقیم و معنی داری وجود داشت؛ و مؤلفه‌های هوش فرهنگی به شکل مثبت و معنی داری تفکر راهبردی دانشجویان را پیش بینی می کنند. به عبارتی با افزایش میزان هوش فرهنگی، سطح تفکر راهبردی نیز افزایش می یابد. در زمینه نتیجه به دست آمده مطالعه ای ناهمسو یافت نشد، اما با یافته‌های مطالعات پیشین در این زمینه همسو است. به عنوان مثال مطالعه در مطالعه افراسیابی [۲۰]. و فکور حدادیان [۲۱]. نشان داده شد که بین تفکر راهبردی با هوش فرهنگی کارکنان رابطه معنادار و مثبتی وجود دارد. در همین راستا نتایج مطالعه ارگون و گوزل نشان داد که بین هوش فرهنگی و الگوهای تفکر راهبردی در بین دانشجویان رابطه معناداری وجود دارد [۳۳]. در توجیه یافته فوق می توان گفت توماس، هوش فرهنگی را توانایی ایجاد رفتار سازگارانه در محیط فرهنگی جدید می داند و هوش فرهنگی سبب می شود که افراد، نسبت به موقعیت‌های جدید در زندگی شخصی و شغلی، پاسخ‌های سازگارانه تری بدهند و سازه ای است که فرد را توانا می سازد و برای او انگیزه ایجاد می کند که دانش فرهنگی را به طور مناسبی در پاسخ به محیط به کار گیرد [۳۴]. همچنین بر اساس نظر Earley & Ang، عامل استراتژی هوش فرهنگی، راه‌هایی را برای دستیابی و توسعه‌ی راهبردهای متفکرانه، در اختیار فرد قرار می دهد

بیبا بمانیان و همکاران

وجود داشت، به عبارتی با افزایش میزان هوش معنوی و فرهنگی، سطح تفکر راهبردی نیز افزایش می‌یابد. بنابراین لازم است متصدیان نظام آموزشی به نقش هوش معنوی و فرهنگی دانشجویان در ارتقای تفکر راهبردی توجه ویژه داشته باشند.

با توجه به رابطه بین هوش معنوی و فرهنگی در تفکر راهبردی دانشجویان، به مسئولان و دست اندر کاران نظام آموزشی پیشنهاد می‌شود تا با توجه به قابل رشد بودن تفکر راهبردی، زمینه‌های ارتقای آن را از طریق برگزاری کارگاه‌های آموزشی و دوره‌های دانش‌افزایی در دانشجویان را فراهم نمایند. پیشنهاد می‌شود این پژوهش با ابزارهای اندازه‌گیری متفاوت و روش‌هایی نظیر مشاهده و مصاحبه در کنار پرسشنامه بررسی شود. همچنین جهت تعمیم‌پذیری نتایج پژوهش‌های مشابهی در دانشجویان گروه‌های مختلف تحصیلی و دانش‌آموزان انجام گردد و نتایج با نتایج پژوهش حاضر مقایسه شود. پیشنهاد می‌شود که در مطالعات آینده نقش عوامل جمعیت‌شناختی از جمله سن، جنس و ... به‌عنوان نقش تعدیل‌کننده در قالب رویکرد معادلات ساختاری پرداخته شود.

سیاسگزاری

این پژوهش حاصل طرح پژوهشی مستقلی است که بدون حمایت مالی سازمان خاصی صورت گرفته است و دارای کد اخلاق IR.Bums.REC.1398.086 از کمیته‌ی اخلاق در پژوهش دانشگاه علوم پزشکی بیرجند می‌باشد. پژوهشگران از تمامی کسانی که در این پژوهش ما را یاری نموده‌اند، نهایت تشکر و قدردانی را می‌کنند.

تضاد منافع

در پژوهش حاضر بین نویسندگان تضاد منافی وجود ندارد.

References

1. Shaik AS, Dhir S. A meta-analytical review of factors affecting the strategic thinking of an organization. *Foresight*. 2020; 22(2):144-177. <https://doi.org/10.1108/FS-08-2019-0076>
2. Kabiri Pour M, Soltani M, Abdollahi A. Explaining the concept of strategic thinking from an islamic perspective. *Organizational Culture Management*. 2018; 16(3):751-77. [Persian].
3. Heydarzadeh Namin MS, Rajabi Farjad H. A

[۳۵]، لذا می‌توان گفت، با توجه به ارتباطی که بین هر یک از مؤلفه‌های هوش فرهنگی (هوش فرهنگی فراشناختی یا راهبردی، هوش فرهنگی شناختی یا دانش، هوش فرهنگی انگیزشی و هوش فرهنگی رفتاری) و متغیر قدرت تفکر استراتژیک برقرار است، افرادی که دارای توانایی در سطح بالایی از مؤلفه‌های هوش فرهنگی هستند از قدرت تفکر راهبردی بالاتری نیز برخوردار هستند.

پژوهش حاضر با محدودیت‌هایی همراه بود از جمله اینکه تبیین کامل مفاهیم گسترده‌ای چون هوش معنوی و فرهنگی در جامعه متنوع و چند فرهنگی ایران، نیازمند مطالعاتی در سطح وسیع‌تر و با حجم و تنوع نمونه بسیار بالاست؛ در این مطالعه، علیرغم آنکه سعی شده است نمونه‌ها از حداکثر قابلیت تعمیم‌پذیری برخوردار باشند، اما نتایج آن را می‌توان تنها مقدماتی بر مطالعات گسترده‌تر در این حوزه دانست. محدودیت دیگر پژوهش خود گزارشی بودن ابزار پژوهش بود که این ابزارها به علت خود ابرازی بودن، امکان ایجاد خطای سیستماتیک را به وجود می‌آورند.

نتیجه‌گیری

امروزه جهان در حوزه‌های سیاسی، اقتصادی، اجتماعی، فرهنگی و آموزشی در حال تحول است، در این شرایط، بسیاری از فرصت‌های گذشته از بین می‌رود و فرصت‌های تازه ایجاد می‌شود. فقدان تفکر راهبردی جامعه را از بهره‌برداری فرصت‌های جدید محروم می‌سازد. لذا مجبوز شدن به تفکر راهبردی، ضروری و بلکه حیاتی به نظر می‌رسد. بنابراین هدف مطالعه حاضر بررسی نقش هوش معنوی و فرهنگی در پیش‌بینی تفکر راهبردی دانشجویان انجام بود.

نتایج نشان داد که بین مؤلفه‌های هوش معنوی و فرهنگی با تفکر راهبردی دانشجویان رابطه مستقیم و معناداری

- meta-analysis on strategic thinking literatures. *NAJA Strategic Studies*. 2021; 6(1):133-53. [Persian].
4. Moammai H, Amini M, Dargahi H, Mashayekh M, Janbozorgi M. Strategic thinking measurement among staff managers of Tehran University of Medical Science. *Journal of Health Administration (JHA)*. 2013; 16(53):73-84. [Persian].
 5. Dehban B, Yazdani HR, Alipourdarvish Z.

- Identify and rank cognitive errors related to the dimensions of strategic thinking. *Journal of Command and Control*. 2021; 5(1):67-86. [Persian].
6. Tien NH, Minh HTT, Dan P. Branding building for vietnam higher education industry-reality and solutions. *International Journal of Research in Marketing Management and Sales*. 2019; 1(2):118-23.
 7. Maselena A, Hardaker G, Sabani N, Suhaili N. Data on multicultural education and diagnostic information profiling: Culture, learning styles and creativity. *Data in brief*. 2016; 9:1048-51. [Persian]. <https://doi.org/10.1016/j.dib.2016.11.024>
 8. Fazeli-Kebria M, Yadollahpour MH, Hassanzadeh R, Yaminfirooz M, Gholinia-Ahangar H. Development and validation of a spiritual intelligence questionnaire based on quranic teaching. *Journal of Pizhhish dar din VA Salamat*. 2021; 7(3):51-67. [Persian].
 9. Mousavi SE, Salek-Ebrahimi L, Ahmadi GR, Belal-Habashi S, Masjedi-Arani A, Kianimoghadam AS. The predictive role of demographic variables, and cognitive, emotional and spiritual intelligences in motivation for academic achievement in female students. *Journal of Pizhūhish dar dīn VA Salāmat*. 2020; 6(3):31-43. [Persian].
 10. Fahandezh saadi P, Anarinejad A. Investigating the spiritual intelligence of fars farhangian university students in order to achieve transcendent education. *Transcendent Education*. 2021; 1(1):83-92. [Persian].
 11. Azizi M, Azizi A. Exploring the relationship between EFL teachers's critical thinking and their spiritual intelligence. *International Journal of Language Learning and Applied Linguistics World*. 2015; 9(2):119-30. [Persian].
 12. Salahi AA, Salehi M. The relationship between spiritual intelligence and critical thinking of 16- to 66-year-olds in Tehran during the Corona. *Iranian Journal of Psychology and Behavioral Sciences*. 2021; 25(3):105-12. [Persian].
 13. Salajegah S, Nami A. Investigating the relationship between workplace spirituality and employees' strategic thinking in government organizations in kerman. 10th International Conference on Strategic Management; Tehran, 2013. [Persian].
 14. Bohloli N, Raghani A, Farshkhah V. A study of the relationship between spirituality in the workplace and strategic thinking of the employees of iran-tabriz tractor manufacturing company. *The Second International Conference on Management and Business; Tabriz*, 2018. [Persian].
 15. Larigol Z, Ghanifar M-h, Aho G, Shahabizadeh F, Jarahi J. Role of spiritual intelligence in entrepreneurial self-efficacy with mediatin of strategic thinking. *Health, Spirituality and Medical Ethics*. 2020; 7(2):50-8. [Persian]. <https://doi.org/10.29252/jhsme.7.2.50>
 16. Bahaadini F, Rashidinejad M, Jahani Y, Eghbali T, Azizzadeh forouzi M. Cultural intelligence in nurses: relationship with social interaction. *Journal of Culture and health promotion* 2021; 5(2):228-36. [Persian].
 17. Bhullar N, Schutte NS, Malouff JM. Associations of individualistic-collectivistic orientations with emotional intelligence, mental health, and satisfaction with Life: a tale of two countries. *Individual Differences Research*. 2012; 10(3):165-175. <https://doi.org/10.1177/1069397120938690>
 18. Davis SK, Humphrey N. Emotional intelligence as a moderator of stressor-mental health relations in adolescence: Evidence for specificity. *Personality and Individual Differences*. 2012; 52(1):100-5. <https://doi.org/10.1016/j.paid.2011.09.006>
 19. Afshar S. Sociological Analysis of the Relationship between social capital and cultural intelligence among the students of tabriz university. *Sociological studies*. 2015; 7(25):39-57. [Persian].
 20. Afrasiyabi F. Investigating the relationship between strategic thinking with emotional intelligence and cultural intelligence (Study of National Oil Products Distribution Company of Fars Region) [M.A]: Sistan and Baluchestan University; 2013. [Persian].
 21. Fakoor Haddadian M. Investigating the relationship between strategic thinking skills and cultural intelligence among neyshabour girl's high school principals. *Second International 21st Century Management Conference; Tehran*, 2015. [Persian].
 22. Rigi H, Hajizad M, Salimi L. Philosophical foundations of the model of cultivating strategic thinking of Sistan and Baluchestan University managers. *Educational Development of*

- Judishapur. 2021; 12(3):918-29.
23. Benito-Ostolaza JM, Sanchis-Llopis JA. Training strategic thinking: Experimental evidence. *Journal of business research*. 2014; 67(5):785-9. <https://doi.org/10.1016/j.jbusres.2013.11.045>
 24. Ghadampour E, Amirian L, Khodaei S, Padervand P. Effectiveness of critical thinking training on the strategies of constructive thinking and self-efficacy of medical sciences students. *Research in Medical Education*. 2020; 12(1):4-13. <https://doi.org/10.29252/rme.12.1.4>
 25. Krejcie RV, Morgan DW. Determining sample size for research activities. *Educational and psychological measurement*. 1970; 30(3):607-10. <https://doi.org/10.1177/001316447003000308>
 26. Ang S, Van Dyne L, Koh C, Ng KY, Templer KJ, Tay C, et al. Cultural intelligence: Its measurement and effects on cultural judgment and decision making, cultural adaptation and task performance. *Management and organization review*. 2007; 3(3):335-71. <https://doi.org/10.1111/j.1740-8784.2007.00082.x>
 27. kamalian A, Baharvand F, Zare Elmi N, Gouran M. Structural equation modeling for the relationship between cultural intelligence and entrepreneurial orientation. *Management Researches*. 2014; 7(23):89-106. [Persian].
 28. King DB. Rethinking claims of spiritual intelligence: A definition, model, and measure. 2008. <https://doi.org/10.4236/jss.2015.310007>
 29. Raghieb M, Ahmadi S, Siyadat A. An analysis of the level of spiritual intelligence of Isfahan university students and its relationship with demographic characteristics. *Journal of Educational Psychology Studies*. 2009; 5(8):39-56. [Persian].
 30. Goldman EF, editor *Strategic thinking at the top: what matters in developing expertise?* Academy of Management Proceedings; 2006: Academy of Management Briarcliff Manor, NY 10510. <https://doi.org/10.5465/ambpp.2006.22898564>
 31. Shavaran H, Taheri M, Baratian H. The relationship between spiritual intelligence and organizational excellence with the mediating role of organizational trust among principals. *Jsa*. 2018; 6(2):143-62. [Persian].
 32. Bashirbanaem Y. A Study of the role of contemplation based on criticism in order to elevate strategic contemplation. *Tose e Quarttely Development Management of the Human Resources and Logistics*. 2013; 29:173-206. [Persian].
 33. Ergün G, Güzel A. Reviewing the relation between the automatic thought patterns of university students and their levels of cultural intelligence. *European Psychiatry*. 2017; 41(S1):901-2. <https://doi.org/10.1016/j.eurpsy.2017.01.1842>
 34. Thomas DC. Domain and development of cultural intelligence: The importance of mindfulness. *Group & Organization Management*. 2006; 31 (1):78-99. <https://doi.org/10.1177/1059601105275266>
 35. Earley PC, Ang S. *Cultural intelligence: Individual interactions across cultures*: Stanford University Press; 2003. <https://doi.org/10.1515/9780804766005>